

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET (KD)
Postboks 8119 Dep.
0032 Oslo

Oslo, 20.januar 2010
Vår ref: Inger Lise Blyverket / DOK-2009-03901

Deres ref:200905396-/BAB

HØRING - FORSKRIFT OM RAMMEPLAN FOR GRUNNSKOLELÆRERUTDANNING

Det vises til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet av 6.november 2009 om forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning. HSH er hovedorganisasjonen for handel og tjenester i Norge og har følgende kommentarer til forslag til forskrift:

HSH støtter målet om en integrert, profesjonsrettet og forskningsbasert lærerutdanning som er attraktiv, innovativ og krevende og som har høy kvalitet. Vi er enig i at den skal svare på grunnskolens behov for grunnleggende lærerkompetanse og danne et godt grunnlag for videre kompetanseutvikling i yrkesutøvelsen.

På denne bakgrunn har HSH følgende hovedsynspunkter til forslaget til ny forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning:

- HSH støtter at det utvikles to lærerutdanninger for henholdsvis trinn 1-7 og trinn 5-10, og at det differensieres faglig og nivåmessig mellom dem
- HSH mener forskriften slik den er foreslått i høringen gir et godt grunnlag for nasjonal styring koblet med institusjonell autonomi og faglig frihet
- HSH er opptatt av at fremtidens lærere må ha kompetanse som gjør dem i stand til å utnytte hele samfunnet som læringsarena og sikre relevans og mening i opplæringen for alle elever. **HSH er derfor særlig fornøyd med at forskriften inneholder læringsutbytteformuleringer som sikrer at fremtidige lærere har kompetanse i pedagogisk entreprenørskap og kan involvere lokalt arbeids- og samfunnsliv i opplæringen**
- HSH er bekymret for manglende samsvar og sammenheng mellom læringsutbytteformuleringer i forskriften og læringsutbytteformuleringer i nasjonale retningslinjer for de enkelte fag. **HSH forventer derfor at utbytteformuleringer knyttet til entreprenørskap og involvering av arbeids- og samfunnsliv som et minimum nedfelles i retningslinjer for faget Pedagogikk og elevkunnskap, i Praksisopplæringen og i Samfunnsfag**
- HSH er usikker på om fritaksbestemmelsene er presist nok formulert og ber departementet vurdere språklige endringer

Kommentarer til de enkelte paragrafer i forskriften:

§ 1 VIRKEOMRÅDE OG FORMÅL

HSH mener det er avgjørende at det er helhet og sammenheng mellom teori- og praksisstudier og at utdanningene skal kjennetegnes av et nært samspill med

profesjonsfeltet og ulike samfunnsaktører, slik det fremgår av den foreslåtte forskriften for grunnskolelærerutdanningene. Forskriftens formuleringer må følges opp gjennom de nasjonale retningslinjene.

HSH er enig i at det nedfelles i denne paragrafen at utdanningene skal forholde seg til gjeldende læreplanverk for grunnopplæringen. Kunnskapsløftet har entreprenørskap og samarbeid med næringsliv og samfunnsliv forankret i generell del, prinsipper for opplæringen, og i formål og kompetansemål for flere fag. Det betyr at det må nedfelles i nasjonale retningslinjer for de ulike fag læringsutbytteformuleringer som sikrer kompetanse i pedagogisk entreprenørskap og samarbeid med arbeids- og samfunnsliv.

§ 2 LÆRINGSUTBYTTE

Under Ferdigheter står følgende felles læringsutbytteformulering for kandidater i begge utdanningsløp:

Kandidaten kan legge til rette for utvikling av kompetanse i entreprenørskap og for at lokalt arbeids- og samfunnsliv involveres i opplæringen

Dette er en svært viktig forskriftsformulering. Fremtidens lærere må ha faglig, pedagogisk og metodisk kunnskap om entreprenørskap og samarbeid med arbeids- og samfunnsliv. Dette vil påvirke elevenes motivasjon og gi dem grunnlag for utdannings- og yrkesvalg.

Entreprenørskap i utdanningen er forankret i internasjonale, nasjonale og regionale styringsdokumenter. Regjeringens handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen slår fast at entreprenørskap både skal være en opplæringsstrategi og et utdanningsmål. Entreprenørskap er et verktøy for å utvikle skolen og den pedagogiske tankegangen. Entreprenøriell læring beskrives som en pedagogisk form som er aktuell innenfor alle fag og temaer i skolen og som innebærer et helhetlig syn på læring og kompetanseutvikling. I entreprenørskap inngår blant annet kreativitet, elevaktive arbeidsmåter, bruk av eksterne læringsarenaer og tverrfaglighet.

Skolens ansvar for elevenes forberedelse til tiden i utdanning og arbeidsliv har tidligere fått for liten oppmerksomhet. En styrking av innsatsen på dette viktige området vil bidra til riktigere utdanningsvalg og mindre frafall i videregående opplæring. Dette er et vesentlig selvstendig poeng, og det kan heller ikke utelukkes at et økt fokus på dette området vil kunne motvirke den bekymringsfulle økningen i antall unge uføre og sosialhjelpsmottakere. Det er etter HSHs syn nærliggende å tro at det er en sammenheng mellom frafall i skolen og utenforskap fra arbeidslivet senere i livet.

HSH vil i tillegg til vedlagte oversikt over nasjonale føringer for entreprenørskap i utdanning særlig trekke fram følgende fra en EU-rapport om entreprenørskap i yrkesfagene: "Initial and further teacher training is of the highest importance, but entrepreneurship education is not yet included systematically in training programmes for educators. The most effective way to ensure that teacher competence in this field is adequate and up-to-date would be to make entrepreneurship a mandatory part of teacher education. It is also important to offer further education to those teachers who have already completed their initial education." (Final report of the Expert group: *Entrepreneurship in vocational education and training*) HSH mener at dette bør gjelde for lærerutdanningene på alle trinn, ikke minst på bakgrunn av at det i handlingsplanen for entreprenørskap i utdanningen heter at "Norge skal være ledende internasjonalt innenfor entreprenørskap i utdanningen." (s 23).

Arbeidet med ny rammeplan for grunnskolelærerutdanningene har vært gjennomført med stort tidspress. Dette er den første profesjonsutdanningen som utvikler læreplanmål i tråd med nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk og med utgangspunkt i læringsutbytte. HSH konstaterer at det er et stort behov for å kvalitetssikre arbeidet med de nasjonale retningslinjer for fagene, slik at forskriftens mer generelle læringsutbytteformuleringer nedfelles i alle relevante fag. Med utgangspunkt i formuleringene fra forskriften nevnt over er det avgjørende at det innenfor begge lærerutdanningene formuleres læringsutbytte for kompetanse i entreprenørskap og samarbeid mellom skole og arbeidsliv i Pedagogikk og elevkunnskap, Praksisopplæring og Samfunnsfag som et absolutt minimum. HSH viser til vedlagte forslag til formuleringer og bidrar gjerne i et fortsatt arbeid for å sikre hensiktsmessige formuleringer både i disse og andre fag.

§ 3 STRUKTUR FOR DIFFERENSIERT GRUNNSKOLELÆRERUTDANNING

HSH støtter kravspesifiseringen for de to utdanningene 1-7 og 5-10. Det er viktig at henholdsvis begynneropplæring og styrket fagkompetanse prioriteres, samtidig som begge utdanningene skal gi rett kompetanse for opplæring på mellomtrinnet.

HSH støtter forskriftens pålegg om at lærerutdanningsinstitusjonene må legge til rette for et internasjonalt semester innenfor grunnskolelærerutdanningen.

§ 5 FRITAKSBESTEMMELSER

Det fremgår i første setning at andre eksamener *kan* gi fritak. I neste setning brukes imidlertid formuleringen om utdanning som *skal* gi fritak. Dette kan gi en viss uklarhet i om det er ment at det *alltid* (jfr skal) skal gis fritak der det enten er snakk om fag som tilsvarer skolefag eller fag som har relevans for arbeid som lærer i grunnskolen, eller om også dette er skjønnsmessig. Dersom det også for disse fagene kan utvises skjønn mht hvorvidt fritak gis, bør det stå "kan" også i denne setningen. I samme setning står det at faget/ne "bør omfatte fagdidaktikk og praksisopplæring". Dette må bety at det i enkelte tilfeller er skjønnsmessig adgang til å gi fritak selv om fagene ikke omfatter fagdidaktikk og praksisopplæring. Det fremgår imidlertid ikke noe mer om utøvelsen av dette skjønnet, og bestemmelsen fremstår dermed noe uklar med hensyn til hvilke tilfeller man kan forestille seg at fritak gis selv om fagdidaktikk og praksislæring ikke er omfattet.

Vennlig hilsen

HSH

Vibeke Hammer Madsen /s
Administrerende direktør

Inger Lise Blyverket /s
Leder Arbeidslivspolitik

2 vedlegg

Vedlegg - 1:

Oversikt over forslag til læringsutbytteformuleringer for entreprenørskap og samarbeid mellom skole og arbeidsliv (spilt inn til rammeplanutvalget av utvalgsmedlem Vibeke Hammer Madsen):

I faget Pedagogikk og elevkunnskap

Faget skal utvikle kandidatenes relasjonelle kompetanse i møte med alle elever, foresatte, kollegaer og lokalt arbeids og samfunnsliv, og gi forutsetninger for hvordan lærere selvstendig og i samarbeid med andre kan håndtere sammensatte utfordringene i ulike undervisningssituasjoner for å myndiggjøre sine elever.

For 1-7 - 1

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om hvordan samarbeide med samfunns- og arbeidsliv

Ferdigheter:

- Kandidaten kan benytte pedagogisk entreprenørskap for å oppøve entreprenørielle kompetanser

For 1-7 - 2

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om pedagogisk entreprenørskap som grunnlag for å etablere konkrete samarbeidsprosjekter med lokalt samfunns- og arbeidsliv

Ferdigheter:

- kan bruke pedagogisk entreprenørskap som verktøy for å trene evnen til samarbeid og innovasjon

Generell kompetanse:

- har forståelse for betydningen av å nyttiggjøre seg lokalt arbeids- og samfunnsliv i elevenes læreprosesser

For 1-7 - 3

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om pedagogisk entreprenørskap og om hvordan dette påvirker samspillet mellom teori og praksis, og skole og lokalsamfunn

Ferdigheter:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap som verktøy for å etablere langsiktig og forpliktende samarbeid med andre aktører i lokalsamfunnet

Generell kompetanse:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap som verktøy der elevenes erfaringer, kunnskap og nettverk er utgangspunktet for ideutvikling og nyskaping

1-7 - 4

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om pedagogisk entreprenørskap og om hvordan dette påvirker samspillet mellom teori og praksis, og skole og lokalsamfunn

Ferdigheter:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap som verktøy for å etablere langsiktig og forpliktende samarbeid med andre aktører i lokalsamfunnet

Generell kompetanse:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap som verktøy der elevenes erfaringer, kunnskap og nettverk er utgangspunktet for ideutvikling og nyskaping

5-10 - 1

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om pedagogisk entreprenørskap til å lede kreative prosesser fra idé til handling

Ferdigheter:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap for å bidra til økt forståelse og motivasjon for elevenes utdannings- og yrkesvalg

Generell kompetanse:

- Kandidaten har kunnskap om entreprenørielle arbeidsformer for å øke elevenes læringsutbytte

5-10 - 2

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om pedagogisk entreprenørskap til å lede kreative prosesser fra idé til handling

Ferdigheter:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap for å bidra til økt forståelse og motivasjon for elevenes utdannings- og yrkesvalg

Generell kompetanse:

- Kandidaten har kunnskap om entreprenørielle arbeidsformer for å øke elevenes læringsutbytte

5-10 - 3

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om pedagogisk entreprenørskap og om hvordan dette påvirker samspillet mellom teori og praksis, og skole og lokalsamfunn

Ferdigheter:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap som verktøy for å etablere langsiktig og forpliktende samarbeid med andre aktører i lokalsamfunnet

Generell kompetanse:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap som verktøy der elevenes erfaringer, kunnskap og nettverk er utgangspunktet for ideutvikling og nyskaping

5-10 - 4

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om pedagogisk entreprenørskap og om hvordan dette påvirker samspillet mellom teori og praksis, og skole og lokalsamfunn

Ferdigheter:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap som verktøy for å etablere langsiktig og forpliktende samarbeid med andre aktører i lokalsamfunnet

Generell kompetanse:

- Kandidaten kan bruke pedagogisk entreprenørskap som verktøy der elevenes erfaringer, kunnskap og nettverk er utgangspunktet for ideutvikling og nyskaping

I faget Praksisopplæring for utdanningen 1-7 for 3. og 4. studieår

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om gjennomføring av undervisningsopplegg der skolen har samarbeid med lokalt arbeids- og næringsliv forankret i forpliktende partnerskapsavtaler

Ferdigheter:

- Kandidaten kan benytte entreprenørielle arbeidsformer for å øke elevenes læringsutbytte i fag, grunnleggende ferdigheter og for å øke muligheten for tilpasset opplæring

Generell kompetanse:

- Kandidaten skal knytte praksis til elevenes opplæringsnivå og fag og ha kunnskap om aktuelle entreprenørielle arbeidsformer og opplæringsprogrammer

I faget Praksisopplæring for utdanningen 5-10 3. og 4. studieår

Kunnskaper:

- Kandidaten kan bruke entreprenørskap til å utvikle kreative prosesser fra idé til handling

Ferdigheter:

- Kandidaten kan bruke entreprenørskap for å bidra til økt forståelse og motivasjon for elevenes utdannings- og yrkesvalg

Generell kompetanse:

- Kandidaten har kunnskap om entreprenørielle arbeidsformer for å øke elevenes læringsutbytte

I faget samfunnsfag:

Arbeidet med samfunnsfag skal fremme studentens samfunnskompetanse, **entreprenørskapskompetanse** og evne til å være medborger i et flerkulturelt samfunn

1-7 - 1

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om hvordan bygge opp elevers **entreprenørskapskompetanse** gjennom samarbeid med arbeids- og samfunnsliv for å styrke elevers identitet i lokalsamfunnet

Ferdigheter:

- Kandidaten kan lede læreprosesser der elevenes ideer blir videreutviklet til konkrete prosjekter og virkeliggjort i samarbeid med lokalt arbeids- og samfunnsliv

1-7 - 2

Ferdigheter:

- Kandidaten kan legge til rette for samarbeid med lokalt arbeids- og samfunnsliv

Generell kompetanse:

- Kandidaten kan benytte læringsarenaer utenom skolen for å skape forståelse for sammenhengen mellom lokalt engasjement og verdiskaping

5-10 - 1

Kunnskaper:

- Kandidaten har kunnskap om økonomisk, sosial og kulturell verdiskaping som grunnlag for velferd

Generell kompetanse:

- Kandidaten kan legge til rette for samarbeid med lokalt arbeids- og samfunnsliv og benytte læringsarenaer utenom skolen for å se sammenhengen mellom lokalt engasjement og verdiskaping

5-10 - 2

Kunnskaper:

- Kandidaten kan bruke kunnskap fra ulike fag til å drøfte spørsmål knyttet til bedrifters rolle i arbeids- og samfunnsliv

Ferdigheter:

- Kandidaten kan fremme forståelse for hvordan økonomiske, kulturelle og sosiale verdier skapes gjennom bruk av entreprenørskapsaktiviteter

Generell kompetanse:

- Kandidaten kan legge en plan for å starte og drive en bedrift ut fra en undersøkelse av grunnlaget for en slik bedrift (Kompetansemål samfunnskunnskap etter 10. trinn i Kunnskapsløftet)

Vedlegg - 2:

Liste med henvisninger fra nasjonale styringsdokumenter:

- St. meld. nr. 11 (2008-2009) Innst. S. nr. 185 Læreren - rollen og utdanningen

Komiteen viser til at det er bred enighet om at entreprenørskap i opplæring og utdanning skal være satsingsområde i norsk skole.

Komiteen mener entreprenørskap skal være et redskap for en mer åpen og nyskapende skole der elevene utvikler kreativitet og pågangsmot. Det handler like mye om en tenkemåte som et tiltak eller en metode. "Oppdragelse" til entreprenørskap krever engasjement ikke bare fra skolens side, men også fra foreldre, nærings- og arbeidsliv, offentlige etater og fra frivillige organisasjoner. Komiteen mener det er viktig at skolene benytter seg av de potensielle samarbeidspartenes innsikt og kompetanse for å bedre kunne styrke de unges deltagelse i utvikling av både skolen og lokalmiljøet. Da er det også viktig at lærerutdanningen vektlegger entreprenørskap og forbereder studentene på dette. (Vår utheving)

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2008-2009/inns-200809-185/>

- St. meld. nr. 44 (2008-2009) Utdanningslinja, kap. 2.3.7 Samarbeid skole-arbeidsliv

Entreprenørskap i opplæringen

Nasjonal og internasjonal forskning tyder på at entreprenørskapsopplæring har en positiv effekt på elevenes selvtillit og følelse av mestring, og at det er en læringsstrategi som kan bidra til å gjøre opplæringen mer praksisrettet og virkelighetsnær. Entreprenørskap muliggjør større grad av tilpasset opplæring ved at varierte læringsarenaer og ulike læringsstrategier i større grad enn det som er vanlig, kan tas i bruk. Entreprenørskap kan bidra til en mer praksisnær opplæring i nær kontakt med arbeids- og næringsliv. Entreprenørskapsopplæring fremmer tverrfaglig arbeid og kan integreres i alle fag.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-44-2008-2009-/2.html?id=565241>

- Kunnskapsdepartementet (KD), Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Nærings- og handelsdepartementets (NHD) handlingsplan: Entreprenørskap i utdanningen - fra grunnskole til høyere utdanning 2009-2014 - en videreføring av strategien for 2004-2008 Se mulighetene og gjør noe med dem!

Målet med denne planen er å styrke kvaliteten på og omfanget av entreprenørskapsopplæring på alle nivåer og fagområder i utdanningssystemet. Norge skal være ledende internasjonalt innenfor entreprenørskap i utdanningen. (Side 7) Entreprenørskap i grunnopplæringen er omtalt i læreplanverket for Kunnskapsløftet. I generell del, prinsipper for opplæringen og i læreplaner er entreprenørskap nedfelt både for grunnskole og videregående opplæring. (Side 16)

http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Entreprenorska_p_09_nett.pdf

- Entreprenørskap ligger som en tverrfaglig dimensjon i læreplanverket for gjeldende læreplan - Kunnskapsløftet.

Tilrettelagt samarbeid med lokalt nærings- og arbeidsliv kan gi elever innsyn i ulike arbeidsprosesser, praktisk arbeidserfaring, kunnskap om arbeidslivet og bidra til arbeidet med entreprenørskap i opplæringen. Innsyn i de endringer som skjer i nærings- og

*arbeidslivet, kan synliggjøre av aktiv deltakelse i nyskapende aktiviteter og
entreprenørskap.*

*Erfaringer fra lokalt nærings-, og arbeidsliv kan bidra til at elevene får et bedre grunnlag
for bevisst valg av utdanning og yrke. I tillegg kan samspillet bidra til at opplæringen blir
oppdatert i forhold til behovene i arbeidslivet. Kunnskap om arbeidslivets organisasjoner
kan bidra til utvikling av samfunnsengasjement og demokratisk deltakelse. (Fra Prinsipper
for opplæringen)*

http://www.udir.no/Artikler/_Lareplaner/Prinsipp-for-opplaringa-i-Kunnskapsloftet/